

1728.

1. Bil

6 m

2. Man

3. Wa

für

1729.

1. Car

2. Ca

ne

3. Ma

4. Tr

i

1730

1. B

2

10.
DISSERTATIO PHILOSOPHICA
SISTENS CAUSAS
CUR

ERRORES & FALSI-
TATES FACILIOUS

QVAM
VERITAS PROPAGENTUR

QVAM
SUB DEI TRINUNIVS AUSPICIIS

ET
CONSENSU AMPLISSIMÆ FACULTA-
TIS PHILOSOPHICÆ

AMICO COMMILITONUM CONFLICTUI
EXPONUNT

P R Æ S E S

9535
M. JOHANN. HINRICH.
TWIETMEYER,

ROSTOCHIENSIS,

ET RESPONDENS

JOHANN JACOB LÜDERS,

PHIL. & S. S. THEOL. STUD.

IN AUDITORIO MAXIMO

ANNO MDCCXXX. D. JULII

R O S T O C H I I,

Typis IO. IAC. ADLERI, SEREN. PRINC. & ACAD. Typegr.

INCLYTÆ & FELICIS
REIPUBLICÆ LUNÆBURGENSIS
SENATUI
SPLENDIDISSIMO,
MAGNIFICIS, GENEROSIS, IL-
LUSTRIBUS, CONSULTISSIMIS, AMPLIS-
SIMIS, NOBILISSIMIS, DOCTISSIMIS,
PRUDENTISSIMIS
VIRIS
DOMINIS
CONSULIBUS,
SYNDICIS, SENA-
TORIBUS,
MÆCENATIBUS, PATRONIS AC
PROMOTORIBUS SUIS
HUMILLIME VENERANDIS
VITAM DIUTURNAM
VIRES ANIMI, CORPORISQVE INTEGRAS,
SUCCESSUS CONSILIORUM PROSPERRIMOS
FELICITATEM PERENNEM
TOTQ PECTORE APPRECATUS
HOC
DEVOTISSIMI & OBSERVANTISSIMI
ANIMI MONUMENTUM
DAT DICAT OFFERT
JOH. JACOB LÜDERS, LUNÆBURGENSIS,
PHIL. & S. S. THEOL. STUD.

PRÆFAMEN.

Nimum atque manum disputa-
tationi conscribendæ applicans,
illud mihi præ reliquis sumpsi haud
sterile argumentum, qui fiat, quod
falsitas & error adeo feliciter & facile
præ veritate propagentur? Sane qui
experientia sola gaudet, sæcundum
foetum, & largam erroris messem de-

prehendet, veritatis autem parcam segetem, adeo ut spinis &
acanthice obsita & suppressa, vix ac ne vix quidem emerge-
re & progerminare possit. Sedulo itaque in hujus rei causas
inquirens, memoriæ subveniunt illa, quæ D. PAULUS, divi-
no collustratus spiritu scribit ad *Thessalonicenses*, ἀλλ' ὡν τὴν ἀγα-
πὴν τῆς ἀληθείας ἐκ ἐδίξασθαι εἰς τὸ σωθῆναι αἰσῆς καὶ διὰ τῆς
πέμψαι αἰσῆς ὁ Θεὸς ἐνεργεῖαν πλάνης, εἰς τὸ πιστεῦσαι αἰσῆς τῶ
ψευδῆ (a) Ex quibus verbis multa foenerare posset ille, qui
in causas erroris gnaviter inquit: Sic etenim sunt justissima
DEI judicia, qui post supinum neglectum & veritatis con-
temptum permittit, ut in devia & labyrinthos errorum illi
abdu-

A

abdu-

(a) 2. Thef. II. 10. & 11.

„ abducantur, qui in recta veritatis semita deambulare du-
 „ bitarunt, ut cœcitate percutiantur, qui lucem aspicere re-
 „ cusarunt, ut erroribus atque mendaciis fidem habeant, &
 „ falsissima quæque sine judicio promiscue arripiant, & tue-
 „ antur, qui veritati consentire noluerunt, quæ sunt verba
 „ D. GOTTL. WERNSDORFII (b) & juvat hic etiam D. PHIL.
 „ JACOB. SPENERI (c) verba adscribere. Weil sie nemlich sei-
 „ ne Wahrheit, die er ihnen vorgetragen nicht dermassen geliebet,
 „ und ihr Platz bey sich gegeben haben, wie seine gnädige Absicht
 „ gewesen war, damit haben sie also dieses Gerichte wol verschul-
 „ det, viemeil sie sich selbst der Wahrheit nicht würdig geachtet ha-
 „ ben (Siehe Ap. Gesch. XIII, 46.) diese ihnen genommen und der
 „ Lügen Macht gegeben wird.

Dispiciam itaque in præsentî opella, quousque pertinge-
 re valeam, juxta cognitionis meæ modulum, penitus ex ra-
 tionibus Philosophicis examinans causas, cur falsitas & error
 facilius & felicius propagentur quam Veritas: Quippe facile
 cuilibet constabit, quam honestum utile & jucundum sit, e-
 jusmodi insudare laboribus, facilius etenim sic medicina pa-
 rabitur erroribus & falsitatibus. Et cum Alma præterea no-
 stra Academia festiva solennitate Jubilæum Religionis vere
 Apostolicæ celebret, ac errorum & falsitatum simul recordetur,
 ex quibus, opera Viri divini M. LUTHERI, eluctari potuerim-
 us, fortean etiam aliquid hæc dissertatiuncula conferet ad
 dignoscendas Papatus irrationabiles, ut ita loquar, falsitates.
 Dilucida etiam applicatio fieri potest ad Romanam ecclesiam,
 quæ erronea & falsa adeo magnos fecit progressus ut
 veritas apud illam fere exulaverit. Faxit
 itaque DEUS feliciter:

TRACTA.

(b) Dissert. Theol. de efficacia errorum Wittenb. 1716. S. VII.
 p. 23.

(c) Im gerechtem Eysen wieder das Antichristliche Pabst-
 thumb ex editione D. J. G. Priiii p. 335. ff.

TRACTATIO.

THES. I.

Veritas est non nisi una at- que unica.

§. I.

Omnibus hominibus est connatus affectus emergendi, & felicitatem enixius sectandi. Verum experientia abunde docet, in diversum singulos fere abire, dum diversissimis adhibitis mediis adhuc summum adspirant sinem. Hinc tot aberrationes, tot fallaciae & sophismata practica, quot crabrones, quando maxime calet. Inquirens itaque Philosophus in causas, facile advertit, quod omnes pravaricationes oriuntur a desertione genuinae Veritatis, quippe quae non est nisi una atque unica.

§. II.

Succinctius autem declarabo thesin, digitum intendens in quaestionem: quid sit veritas? experientia etenim docet, quod omnes veritatem crepent, & a suis partibus illam stare autument. Quare causas scire jucundum. Veritas vero est conformitas intellectus nostri cum rebus extra mentem nostram positis.

§. III.

Plenius haec dabo: Natura omnium rerum sese conspiciendam nobis exhibet, & quidem adeo, ut in suo nexu & ordine, junctis causis, principiis, modo agendi &c. vere adfit, non autem sic, ut haec omnia sensuali demonstratione, & oculorum intuitu usurpari possint, sed occulta plerumque jaceant. Nam si rem interdum scimus, modum tamen ignoramus, si res est evidentissima, causae tamen & principia non aequae patent.

du-
re-
, &
rue-
erba
III.
scie
bet,
nicht
yule
has
bet

ge-
ra-
ror
cile
, e-
pa-
no-
vere
tur,
erit
ad
tes.
am.

A.
VII.
bste

§. IV.

Hinc animum applicat Philosophus, aut sedulus naturæ scrutator, ut res §. III. descriptas sibi cognititas reddat. Quare omnem mentis aciem eo intendit, ut existentia rerum perspecta inquirat in essentiam illarum, & in hac modos & attributa cognoscat, ac ex oppositis majorem fœneretur lucem. Probe siquidem videmus, quod in rerum natura nil adeo in aprico sit positum, ut primo statim intuitu omnia pateant. Non dantur simplicia, elementa, atomi, monades &c. sed omnia sunt indivulso nexu invicem conjuncta. Philosophus itaque abstractiva mentis contemplatione hypotheses sibi fingit, simplicia, principia præsupponit, ut eo feliciter scopum & finem meditationis obtineat.

§. V.

His rite & legitime constitutis mentem applicat, & rerum sibi acquirit cognitionem: Quæ, quando accurate & ex amussi conspirat cum ipsa rerum natura, veritatem gignit, vi cujus representamus rem in illo nexu, statu modo &c. quem revera habet, adeo ut nihil sit residui in alicujus rei constitutione, quod intellectu non perspectum habeat.

§. VI.

Apprime illi agunt, qui veritatem dispescunt in illam, quæ est in essendo, & quæ est in cognoscendo: Illam defini-
vi §. II. quam Veteres etiam Veritatem enuntiationis appellarunt, & definire solebant per adæquationem notionum, quæ sunt in intellectu cum rebus, & orationis cum notionibus, ita ut oratio consentiat cum notionibus animi, notio animi cum re ipsa extra animum vere existente, quæ est definitio D. ALB. GRAUERI (a). Hanc scilicet veritatem in essendo cum Magnifico D. D. ÆPINO (b) sic constituo: quod sit præsentia essentia rei inesse debita, per quam Ens est id, quod est. Cum itaque omne Ens habeat essentiam sibi inesse debitam,
ex

(a) In Libello de Unica veritate p. 17.

(b) Metaphys. ad. Theol. appl. p. III. S. I. C. III.

ex hac norma cognitio erit determinanda. Quibus id figillatim addo, quod hinc discrimen veniat inter lumen naturæ, & lumen rationis, qua de re succinctius post reliquos egit D. WALCHIUS (c).

§. VII.

Cum itaque unius entis una tantum sit essentia, hinc unus & unicus quoque de aliqua re saltem poterit formari conceptus, qui quando rei ex amissi respondet, est ac dicitur Veritas, quæ igitur non nisi una atque unica esse poterit.

§. IIX.

Quid per unum & unicum indigitem, facile etiam ex his jam patet. Paucis tamen agam: In consideratione alicujus rei conceptus noster rem primo ab omnibus aliis rebus sollicite distinguit, inquit ulterius in rei naturam & constitutionem, & demum ex hac contemplatione elicit reliqua attributa, & relationes, quibus recte sese habentibus deprehendit, quod exclusive, reliquis præcis, hic vel ille conceptus delineet objectum, illudque sic exhibeat, ut contrarium asseri nequaquam possit. Omne etenim Ens cum sit unum, una & unica saltem veritas & conceptus de illo formari poterit.

THES. II.

Probabilitas est etiam una.

§. IX.

Omnes res in suo nexu continet Univerfam, cum vero ille nexus non semper exacte liquet, subsistendum est nonnunquam Philosopho in probabili cognitione. Id quod plerique negligentes, & ubivis mathematicas demonstrationes affectantes, ad decumanos deduxit errores, quare Recentiores maxime doctrinam de Probabilitate in Logica sedulo excogitauerunt, cujus causæ summam utilitatem exhibet CELEB.

A 3

GENTZ-

(c) Einleitung in die Philos. L. I. C. I. §. IV.

GENTZKENIUS in peculiari Programmate Logicæ annexo.

§. X.

Dissensio quidem oritur summa, quid proprie probabile sit? cum omnes errores probabilitatem saltem affectent. At enim vero! res est clara, cum RÜDIGERO etenim & GENTZKENIO definitio probabilitatem per ratiocinationem, qua ex convenientia plurium sensuum i. e. effectuum vel causarum, vel iudiciorum vel testium vel aliarum circumstantiarum, aliquid colligimus, summum evidentiae gradum minime habens.

§. XI.

Quemadmodum vero argumenta probabilitatis sese habent, sic assensus noster sese omnino etiam habere debet, monente LOCKIO, hinc observamus gradus probabilitatis. Cum veritate etiam non est ejusdem indolis, quippe hæc consistit in puncto, & est una atque unica, probabilitas vero suos admittit gradus, adeo etiam, ut interdum duæ opiniones æque probabiles esse videantur. Quare vix sibi constare poterit thesibus. Verum, candide satis docetur, quod ratione subiecti aliquam rem considerantis, una tantum sit probabilitas summa:

§. XII.

Evidentius thesin explicabo: Homo rem aliquam gnæviter advertens omnes intendit animæ vires, ut rem habeat cognitam & perspectam, sed deprehendens, quod tamen non omnis formido oppositi exulet, illam ambabus amplectitur opinionem, quæ summum probabilitatis habet, gradum hancque probabilitatem habet unam: quippe reliquæ opiniones non æque flectant assensum.

§. XIII.

Præcipue quando in theoria versamur, peculiari tenemur obligatione, id asserendi, quod est probabilissimum, & in Practicis de victi sumus actionem instituere, ad probabilissimam opinionem: quid quod! fere persuadeor, vix ac ne vix quidem senten-

De Intellectu humano Lib. IV. Cap. XVI. §. I.

sententiam æque probabilem esse ac alteram, quod tamen problematice saltem asseruero. Memoria subveniunt Philosophorum circa hanc causam regulæ: In probabilitate dubia sapientem aut ignorantiam potius profiteri, aut actionem suspendere, vel si una est sententia eligenda, tutissimam tuendam suscipere:

THES. III.

Falsitates sunt innumeræ.

§. XIV.

Hominum plerosque in errore & præjudiciis versari est vel sola experientia teste clarum. Persuadentur autem, has prævariationes esse genuinas demonstrationes. Quare videndum quid sit error, & quid sit falsum. Ubi observandum, quod equidem inter errorem & falsitatem quædam designari possit differentia, quæ tamen tanta non est, ut aliquid momenti rei ipsi afferat. Deductio autem totam rem penitus declarabit.

§. XV.

Falsitas est difformitas idearum nostrarum cum rebus extra mentem nostram positis. Cujus processus hic est: homo deveniens ad objecti alicujus considerationem, & genuina minus adhibens media, ignorantia quippe impeditus & præjudiciis fascinatus, ad professionem alicujus sententiæ quasi rapitur, sic ut rem non satis examinatam veram credat, illamque defendendam & propagandam suscipiat, hinc enascitur error & falsus conceptus, qui in sola mente existit, quia nil in rerum natura est falsum: false autem per ideas mancas & mutilas nobis rem representamus.

§. XVI.

Cum vero apud diversos homines diversi sint erroris fontes, & imprimis præjudicia in culpa sint, ut error committatur, facile hinc dispalescit, quod innumeræ possint pro diversa hominum conditione dari falsitates: Vide sis exempli causa varias de cultu divino falsitates, cum, quot gentes in

in Universo dentur, tot sunt etiam cultus religiosi genera. Larga
sic est falsitatis atque errorum varietas :

THES. IV.

Veritas est a DEO.

§. XVII.

Summus rerum arbiter nos voluit esse felices, ad quem
finem pro sapientia sua, bonitate & potentia optimas promul-
gavit leges, quæ nil aliud sunt quam Veritas ad felicitatem
nostram vergens ; Has leges quilibet, debita adhibita indu-
stria, cognoscere dijudicare & applicare potest, sic ut officia
parato animo a quolibet exsolvantur & omnis hominum actio
ad divinam componatur voluntatem. Cum vero omnis actio sus-
cipiatur pralucente intellectu & decernente voluntate, facile
concedimus, quod intellectus primo in veritatem inquirere,
inquisitam dijudicare, dijudicatam feliciter applicare debeat.

§. XIX.

Unde autem ? quibus subsidiis & adminiculis id fiet ?
Certe DEus huic prospexit fini, quare lumen naturæ adeo
posuit clarum quam quod clarissimum. Instruxit intellectum,
ut mediante sensatione res ad felicitatem conducentes possit co-
gnoscere. Nam qui vult finem, vult etiam media. Sunt
Experientia, Ratio & Revelatio adæquata viæ, quibus fe-
liciori gressu ad omnium veritatum penetralia pertingere va-
lemus. Quicquid itaque veritatis in rebus deprehendimus,
id omne DEO vindicare propitio successu possumus. De ve-
ritate enim revelata fortean nullus dubitabit, de veritate ra-
tionali seu naturali facilis est demonstratio, cujus causæ haud
spemenda argumenta deprehendes in D. ALB. GRAUERI
libelle citato p. 18. qui contra Hofmannum duplicem asseren-
tem Veritatem alteram Theologicam, quæ est a DEO alteram
Philosophicam, quæ est a diabolo, masculæ Philosophiæ veri-
tatem a DEO esse defendit.

THES.

THES. V.

Falsitates & errores abs hominibus sunt.

§. XIX.

Quemadmodum circa mali originem dubius intellectus hæret, sic etiam circa erroris scaturiginem nescius interdum maneta. Res etenim est historica, itaque cum documentis destituamur probabiliter in causas est inquirendum. Cognoscit tamen homo, quod a DEO optimo & iustissimo malum nequaquam propullulare possit, absurdum præterea & ridiculum rationi sanæ videtur duplex Manichæorum Systema, quod duo coæterna, alterum boni, alterum mali principia exhibet. Circumspiciens itaque, nil in universo deprehendit, quod mali autor opportunius nemo possit designari ac ipse homo. Nam cum revelatione destituamur, ægre devenimus primo statim intuitu ad diabolum, quamvis sana ratio revelationem illiusque solidiorem informationem ambabus, ut loqui solemus, ulnis amplectatur.

§. XX.

Idem contingit circa errorum causas, solet illud mortalium commune esse vitium, quod malum & errorem extra se quarant. Philantia adeo oculos obfuscat, ut nunquam sua sponte peccasse videri velint homines, sed mali ac erroris causam studiose a se amoliantur: maxime id circa errorem evenit. Homines erroris convicti, difficulter sibi persuadent, quod egregius illorum, & quem sibi fingunt, divinus intellectus a vero aberraverit, & cum nihil habeant, quod obloquantur, aliud extra se quarunt, & in illud culpam conjiunt.

§. XXI.

Vera tamen errorum & falsitatum causa in ipso homine latitat, utpote qui præjudiciis aut infantia aut præcipitantia aut autoritatis ad falsitates protrahitur. Cui etiam vo-

B

lunta-

Iuntatis perversæ inclinationes errandi occasionem frequenter subministrant. Haud abnuerim, quod, quando ad sacrum codicem debita observantia devolvamur accuratius omnino errorum designare fontem queamus, hinc eo lubentius ex his fontibus nostra irrigamus arva, ibique deprehendimus, hominem cum erroribus & vitiis confluentem & misere tandem succumbentem. Hominis intellectus est, qui remissior est in veritate, voluntas illius prior ad vitia quam virtutes, affectus magis ad falsa quam vera sunt inclinantes.

§. XXII.

Certum circa hanc rem quod diabolus commoverit hominem. Cum etiam illud rationi haud incongruum videatur, Spiritum cum Spiritu suas communicare posse cogitationes: Verum hæc sunt altioris indaginis. Subsistam circa rationem, ex qua plane liquet, quod homo totus totus corruptus ipse errorum existat autor, vel nimium faciens vel iusto minus agens.

THES. VI.

Veritas est nuda, plana simplex.

§. XXIII

Ille qui veritatem sectatur luculenter deprehendit, quod omnis veritas æque logica ac moralis tendat ad unum finem, nempe ad felicitatem totius hominis. Cum vero hæc radicetur in genuina felicitatis idea, simplicissima ratione lumen naturæ nobis revelat, quid agendum & omittendum, quæ sententia amplectenda, quæ recusanda. Id quod fit sine ulla ambagibus, & quidem adeo terse & simpliciter, ut omnes omnino homines hujus sensum experiri insigniter possint. Omnium naturæ harmonice respondet veritas. Et cum felicitas in ipsa rerum natura radicetur, hæc autem sit una, & eadem, sane non nisi nuda, plana & simplex de illa concepta veritas esse poterit. Memini, quod veritas suis etiam ornamentis haud destituatur: Verum hæc non sunt simulacra aut fallacia phalerata, sed potius integumenta & vestimenta quæ

quæ veritatem magis magisque amabiliorem reddunt. Cum jam per se sit pulchra & amabilis.

§. XXIV.

Quilibet facile assequetur, quid per terminos thesis indigitem, & quomodo sint oppositi falsitatis conceptui. Hinc circa hanc causam adamante notandum cupio, quod veritas utatur simplicissimis etiam mediis, optimis adminiculis & naturali modo agendi. DEus etenim, cum sit veritatis autor planissima ratione nobis illam revelavit & media nobis largiora suppeditavit, quibus illam assequi feliciter possumus. Dedit sensus cognitionis nostræ ministros, per quos rerum existentiam, qualitates & effectus cognoscimus. Dedit intellectum, cujus ope essentiam, causas agendique modum intelligimus, adeo ut his legitimis adhibitis mediis sine longo sermone & ambagibus ad felicitatem aspirare possimus.

§. XXV.

Uterius rem prosequor: Veritas, quæ est nuda simplex & plana, phalerata non opus habet dictione, non commendatione, sed in se & sua natura ejusmodi instructa est efficacia, ut finem assequi possit, nisi malitiosa reluctantis accedat resistentia. Est in se & sua natura viva, adeo ut tendat semper ad praxin introducendam in intellectu æque ac voluntate, nisi a subiecto frivole impediatur.

THES. VII.

Falsitas est phalerata, ambigua & sibi minus constans.

§. XXVI.

Illam est falsitatis conditio, quod splendidis utatur simulacris; Oculos & animos hominum grato intuitu demulcet, speciem veritatis affectat, felicitatem ostendit imaginariam, phalerata utitur dictione, argumentis veri speciem præ se ferentibus, ac potius mentientibus procedit, sophismatibus ludit,

ludit, demonstrationes evidentissimas fingit, splendide mentitur, falsi principia sternit, & hæc omnia adeo concinne, operose sed dolose explicat, ut ignorantes facili negotio illaqueentur. Probe præterea affectibus sese insinuare didicit. Jucundissimas res affert, utilissimas res uberiori proventu in sinum effundere videtur, omniumque sese accommodat passionibus prædominantibus.

§. XXVII.

Ambigua præterea est & minus sibi constat. Datur quidem ficta etiam errorum analogia, sed si *πρόσεν ψευδῶς* detexeris totum corrumpet fundamentum. Quamvis verum sit, quod & ex uno errore milleni alii propullulare possint. Cujus causæ rationes infra prolixius subducam. Et id solum modo notabo, quod, quemadmodum Ethnicorum virtutes splendida erant vitia, & in externo suo exercitio apprimè erant conspicua, & virtutes Christianorum superare videbantur, sic etiam falsitates & errores sint comparati. Contempleris splendidos errores Stoicorum, qui sane multos eo deduxerunt, ut cum Christianis veritatibus illos conspirare amicissime crediderint, cum tamen sint falsitates enormes, irreligiosæ ac detestabiles.

THES. IIX.

**Homines tamen corrupti facilius
falsitati quam veritati locum
relinquunt :**

§. XXIX.

Hominem esse corruptum etiam ipsa sana ratio docet, id quod abunde præterea ex eo patet, dum veritatem homo facile exterminat, falsitati vero locum relinquit. Prostant exempla, quod homines a puero veritatibus innutriti ad falsitatis tamen transeant castra, quæ quæso naturæ humanæ imbecillitas? Spuriam sibi fingit homo libertatem sentiendi,
&

& hinc alteram partem, puta erroneam, non adeo improbabilem aut detestabilem sibi fingit. Dubitando subinde progreditur homo, & de veritate vel anxius haesitat, vel negliger illam respuit. Ardor solet apud nonnullos pro veritate radicibus extirpanda, & falsitate stabilienda esse. Pro veritate languescunt vires, & unus ictus totum precipitare potest arborem. Ubi illud demum observandum: quod homo interdum inscius veritatem amittat, dum praepeditus aliis negotiis vix de illa amplius cogitat, hinc eo facilius falsitatibus, sese nova imagine representantibus, locum relinquit: Verum non omnis profus statim ejicitur apud nonnullos veritas, sed rudera supersunt, reliquiae, & stamina profant, quae autem vel falsitati minus resistere possunt, & hinc exulant, vel cum falsitatibus mixturam & unionem inire coguntur. Illustre est exemplum a gentiliū idololatria desumendum, nec non a Papatus ceremoniis, dogmatibus, ritibus, quae omnia aliquid veritatis habent, sed falsitatibus sunt obnubilata, quod egregie exhibuit, post in numeros reliquos. Chemnitius (a) & Dallæus. (b)

§. XXIX.

Qui nunc falsitatis incunabula incrementa, & uberriam propaginem sollicitiori animae cura considerat, fortean recordabitur elegantissimae imaginis ex natura rerum desumptae: Quod zizania uberius progerminet, quam olera, & reliqua sementis. Adeo efficaciter errores hominem commovere possunt, ut relicta veritate non eat, sed audaci gressu ruat in contrariam sententiam, quam adeo alte animo infixam tenet, ut famam & vitam non nunquam potius perdat, quam opinionem ejuret falsam. Est luculentum in Superstitione exemplum, quae apud homines adeo altas agit radices, ut pro aris & focus illam defendant, & tristissimos post se relinquit effectus,

B 3

(a) In Examine concilii Tridentini.

(b) De cultibus religiosis Latinorum libri novem Geneva 1672.

men-
inne,
illa-
dicit.
entu
t pas-

qui-
de-
quod
ujus
modo
olen-
erant
r, sic
olen-
, ut
cre-
e ae

US

cet,
mo
ant
fal-
anz
di,
&

Etus, quos apprime delineavit Baylius, (c) nisi pro stabilienda sua hypothesi: Rem publicam Atheisticam facilius constare quam superstitiosam, nimia auxesi usus fuisset. Certum hinc omnino esse crediderim, falsitates homines corruptos magis magisque demulcere, & oculos quasi fascinare.

THES. IX.

Hinc penitius causæ introspectendæ & examinandæ sunt.

§. XXX.

Supra jam in thesi V. etillius paragraphis deduxi, quomodo homo errorum sit subiectum, & causam uti omnium malorum, sic etiam falsitatis & errorum, quod autem nunc prolixius fiet, dum per causas rem scire, genuini Philosophi sit criterium. Et præterea hæc res tacitis initiis & occultis ex causis est cœpta, hinc illas detegere est jucundissimus labor, Singulas itaque per lustrabo animæ facultates, & digitum intendam in ipsam veritatis & falsitatis naturam & effectus, & sigillatim certis numeris agam.

THES. X.

Ratio I. est: Quia hominis intellectus, præjudiciis obfuscatus, veritatem facile supplantat, falsitatem autem sponte sectatur.

§. XXXI.

Exhibet Philosophia rationalis defectus nostri intellectus pro singulis ejus facultatibus, qui vel omnes eo redeunt,

(c) Buddeus de Atheismo & superstitione. Cap. I. §. XXV. p. 147. & 156.

unt, quod loco scientiæ adfit ignorantia, loco sapientiæ
 stultitia, loco prudentiæ calliditas. Hæc in hominum deprava-
 ta indole sic sunt radicata, ut fere connata hæc dixeris vi-
 tia. Hinc fit, ut falsa & erronea accipiat homo, quia res
 ad felicitatem conducentes, partim anti quata partim vilia ha-
 bet. Hinc fit, ut parum meditetur circa objectorum &
 maxime veritatis & falsitatis naturam, sed ea statim admittat,
 quæ cum passione dominante conspirant. Hinc fit ut fa-
 cile partim iliaqueetur, partim alios irretire, cupiat.

§. XXXII.

Sigillatim hominis ingenium, illiusque naturales dese-
 ctus lustrans, primo statim intuitu deprehendo, quod, pro
 diversis passionibus hominum, superficialiter pleraque cogno-
 scat, quippe impatientia naturali impeditur, quominus de-
 bitum tempus rei cognoscendæ transmittat. Id quod in ter-
 dum nimia tarditate & hebetudine solet esse conjunctum. A-
 pud alios tanta est igenii petulantia & luxuria, ut rem ex
 phantasia sua metiantur. Illaudabilis alios vexat curiositas,
 pruritus accedit novaturiendi, cum antiqua plerumque for-
 deant. Millena alia supersunt obstacula, & si unicum peni-
 tins protoplastarum accipias exemplum, tota res plane constab-
 bit, qua de causa egregie ratiocinatur ABRAHAMUS HEL-
 DANUS (a) & hinc facilis est applicatio cur falsitates adeo
 mirifice propagentur.

§. XXXIII.

Si ingenii facultates imaginationem & Phantasiam spe-
 ctes, mirifice errorum semina ibi deprehendes. Unde quæso
 Enthusiasmus, Fanaticismus, Chiliasmus? crediderim ex ni-
 mio vel languore vel fervore facultatis imaginandi. Cui
 præterea id accedit, quod illud verum optemus, quidquod!
 libenter credamus, quod e re nostra esse censemus, & quod
 Phantasiæ vanitas nobis representat. Dum itaque hæc ad-
 judiciâ

(a) De origine Erroris Lib. I. C. I. §. 6. ff.

judicii amissim non exagitamus, facilis est lapsus ad errores, & difficilis via ad veritatem.

§. XXXIV.

Progrediaris nunc ad judicium, fontem & radicem errorum. quæso! quam larga hîc est errorum messis? & animum applices ad Præjudicia, quæ omnibus patrocinantur erroribus, veritati autem e diametro repugnant. Adsunt præjudicia ex intellectu & voluntate orta. Illa sunt præjudicium ignorantia, nimia confidentia & dissidentia, tædii, præcipitantia, infantia, autoritatis, eventus, exemplorum, consuetudinis antiquitatis, novitatis, multitudinis, proverbiorum, fama, traditionis, receptæ hypotheseos &c. Hæc propullulant ex affectibus & quidem amore & odio, expassionibus prædominantibus ambitione, voluptate, avaritia, quæ omnia fufius profecuti sunt Roetenbeckius, Thomafius, Buddeus, Genzkenius, Treuerus, Autor artis cogitandi, Claubergius, Crofa, Malebranchius, & exemplis theologicis illustrarunt Pfaffius & Barthius (a).

§. XXXV.

Totus itaque intellectus cum fit corruptus, quid mirum est? Veritates supplantari, quidquod ex hominum cordibus radicitus evelli, & falsitates adeo late serpere. Addere exempla possem, quomodo hæc contingant circa Atheismum, Deismum, singulas hæreses, superstitionem & idololatriam, verum qui has enumerat primas causas, facile de reliquis ratiocinabitur effectibus.

THES. XI.

II.) Voluntas hominum est depravata, & quia veritas contrariatur affectibus & passionibus prædomi-

(a) Vid. D. D. I. G. Walchii Historia Logices in Parergis Academicis Lib. II. C. II. §. XXXVIII. & XXXIX. p. 794. ff.

dominantibus, falsitas autem illas demulcet, hæc facilius propagatur, quam illa :

S. XXXVI. Voluntatem hominis etiam esse depravatam experientia & ratio abunde docet, minus itaque prosequar, quomodo voluntas agat, & num determinetur ab intellectu, num potius intellectum ad assensum commoveat. Id ex schola Celebr. TREUERI sapio, quod detur imperium intellectus in voluntatem & hujus in illum, & præterea quod detur perpetuus errorum circulus intellectum inter & voluntatem. Cum itaque voluntas corrupta appetit aliquod objectum, semper ferri videtur in bonum, verum tale, quod blanditur affectibus & passionibus dominantibus. Sunt bona appetenda Honeſta Jucunda & Utilia ; verum illa sic appetit voluntas, ut loco honestorum turpia, jucundorum voluptuosa, utilium obscæna & lucrosa saltem eligat, unde passionibus oriuntur, ambitio, voluptas, avaritia. Motus præterea adsunt turbulenti, vehementiores, & fere rabidi in objectum, quod vel sensibus gratum vel intellectui acceptum videtur, unde exuberantia affectuum, amoris & odii.

S. XXXVII. Hinc fit, ut veritatem adeo respuat homo; quippe quæ ejurare docet voluntatis enormes motus, affectuum impetum & passionum prædominantium æstum. Contraria suadet, quæ nec grata, nec præſenti voluntatis naturæ sunt accepta. Quare illud maximum mihi semper pro religionis Christianæ veritate fuit argumentum & documentum, quod cum omnibus naturalibus passionibus & affectibus nuntium miserit, misericordie tamen inter homines fuerit propagata. Divinum omnino hic concelebramus concursum, qui homines eo perducere sua gratia potuit, ut plane sese suæque dona & bona abnegarent, & Spiritus S. curæ sese traderent. Verum nihilominus bene multi superaverunt, qui veritati obedientiam minus præstiterunt, id quod etiam circa veritatis commu-

nicationem generaliter observandum. Illis ratio fuit, quia veritas illis interdixit cupiditatibus & omnibus illis, quæ palato ac homini naturali sunt grata.

§. XXXIIX. Ne mireris itaque, quod veritas vix omnibi locum inveniat, homines agunt ad perversam mentis indolem, hanc vituperat veritas, falsitas autem concedit laudibus evehit & splendida encomia addit. Persuadeor certe, quod omnis, maxime Stoicorum Philosophia moralis, factum & ambitionem nec non reliqua vitia suis dogmatibus promoverit. Ast sedulo notes, quod falsitas & error non adeo aperte progrediantur; dantur pallia vitiorum, sunt involucri, imagines veritatis præ se ferentia. Nulla est secta, hæresis & error, qui non aliquid veri ostendet & mentiat. Cum itaque hominum plerique ex his causis actiones instituant, hinc etiam plerique erroribus irretiunt, & veritatem supplantant (a).

THES. XII.

III.) Veritas ad interiora animi penetrat, falsitas autem superficialiter movet, & sensus delectat.

§. XXXIX. Sensus datur veri atque falsi, quem cognoscimus ex idea veritatis, quæ accurata debet esse conformitas intellectus cum rebus extra mentem positis, adeo ut ne punctulum sit residuum, cujus genuinum est criterium evidentia aut sensualis aut intellectualis. Ex quibus consequitur acquiescentia, summa mentis hilaritas, simul vero gratissimus sensus veritatis, fœneratio cum illa licitissima, nec non, data occasione, communicatio amicissima. Sane tanta apud homines veritate imbutos, solet esse convictio, ut extrema quævis lubentius experiantur, quam latum unguem a veritate semel

(a) Egregium hujus rei specimen dedit Celeb. G. S. TREUERUS in dissertatione de Sanctitate vitiorum pallio Helmstadii 1725. quo etiam illa spectat de injuriis religionis colore exornatis 1728.

semel agnita & professa recedant. Commovet præterea veritas hominem, ut nil agat nisi ad normam voluntatis divinæ, præluceat illa in omnibus, actionibus, ut inoffenso pede ad felicitatem pertingere possit.

§. XL. Cum vero tantæ molis sit Romanam condere gentem, sic certe contingit etiam circa veritatem: difficillimum est homini negotium, antequam ad internum veritatis sensum deveniat. Veritas adesse potest in subiecto quamvis efficaciam suam minus exferat ob reluctantes naturales hominum passiones. Ægre quis eo devenit, ut hilari & constanti animo veritatem contra tot impedimenta & errorum insultus defendat. Plerisque veritates sunt aculeatæ & morosæ; quippe omni interdiciunt libertate sentiendi & agendi, unde evenit, ut non adeo feliciter progrediatur & propagetur.

§. XLI. Falsitas autem & error cum sit difformitas intellectus cum rebus extra mentem positis, facilius hic locum invenit. Nam perinde interdum est, quam habeas opinionem: perinde etiam, num unquam in illam debito modo inquisiveris, sufficiat, quod a teneris unguiculis illam jam callueris. Non est operæ pretium, ut instituas examen: sunt alii, quibus hoc negotium incumbit: sufficiat, quod scias. Præterea gratissime afficit plerumque falsitas sensus, voluntati adulatur, id quod supra deduxi, sensus vero præcipue delectat, dum sub schematibus elegantissimis rem oculis depictam exhibet, aures adeo titillat, ut si reliqui modo addantur sensus, non sit mirum quod etiam ex hoc capite falsitas adeo facile propagetur.

§. XLII. Rem exemplo illustrabo ex religione vera & falsa petito. Illius genuina præcepta eo redeunt, ut DEum intimius cognoscas, illum caste colas, actiones ad illius voluntatem accurate componas, & post hæc fata præmia aut poenas expectes. Hæc cum sint simplicia & vere divina tanta polent efficacia, ut homo his non solum convinci, sed etiam affluenter delectari possit. Sed vide, quomodo hæc dogmata erroribus sint circumseptæ? Exhibet Idololatria DEum, sed in tot DEos & DEas divisum, ut vel quilibet pagus pe-

culiaries sibi constituerit penates & lares , ratio : ut quilibet manibus & sensibus palparet suos DEOS , & eo confidentior bonum exspectare posset , quia difficilis res est , DEUM intima abstractione , pura mente , & sine imagine colere ; Sunt homines sensibus aſueti , & hinc error facile propagatur . Mit tam sapientiorum inspidos circa hoc caput errores de Hylopatismo &c. quæ sane omnia eo redeunt , ut sensus dele-
ctentur .

§ XLIII. Alterum caput de cultu , DEO exhibendo , & etiam illud de compositione actionum ad voluntatem divinam adeo mirifice est detortum , ut vix crederes , homines fuisse , qui adeo in contrarium iverint . Advertas modo excessum in cultu gentilium , quomodo animus ad [mere sensibilia , pompam , & simulacra fuerit alligatus , de interno autem cultu nihil habuerint , quomodo totus cultus in splendidis & operosis exercitiis consistit , quomodo sacrificuli mediatoris personam induerint , & misere populum deceperint , qui tamen huic cultui fuit intensissimus , & pro aris ac focis illum defendit . Vide excessum plerorumque Philosophorum in Philosophia morali : Stoicorum fastum & superbiam : Aristotelicorum spurios de mentis abstractiva contemplatione conceptus : Platoniorum Enthusiasmum : Epicureorum enormes in moribus defectus , & ex Hæreticis unicum Gnosticorum pudendum exemplum ; nihilo minus tamen , quia pleraque in sensus incurrebant , applausum inveniebant . Mitto illa , quæ de animi post hæc fata statu homines commentati sunt .

THES. XIII.

IV.) Veritas norma actionum constitui vult , falsitas autem passionibus dominantibus locum cedit .

§. LXIV. Officia Veri omnibus incumbunt , adeo , ut nulla actio , quidquod nullus conceptus sit genuinus & bonus , nisi ad veritatem sit compositus . Nihil est Pium , Honestum , Ju-
stum

stum, Decorum, nihil utile nihil jucundum nisi ad veritatis amissum fit dimensum. Tribunal hic est constitutum: rigoroſa lex & accurata observantia, ac executio. In omnibus itaque sententiis & actionibus illa prima est quaestio: An sit Verum, id est: an conceptus aut actio conspiret cum evidentia sensuum & rationis; cum forma & norma Juris naturae & legum divinarum, & an veram introducant felicitatem, adeo, ut ab hac norma ne latum unguem discedere possimus.

§. XLV. Verum nunc divergia videbis: vix de veritate circumspiciunt homines, plurimi ex consuetudine agunt, ex solvuntur officia pii non ex interiori animi rectitudine, sed pro ritibus in hoc vel illo cœtu receptis. Adsunt externa virtutum exercitia, quae tamen simulacra sunt & splendida vitia, animus ab illis est remotissimus, & vix cogitat de norma veritatis, de voluntate divina & compositione animi ad illam. Exsolvit hæc officia voluptuosus splendido apparatu, & ceremoniis unice delectatur & præterea spectatum venit, venit, spectetur ut ipse. Exsolvit hæc ambitiosus ne irreligiositatis & Atheismi illi inuratur nota. Exsolvit hæc avarus partim ex consuetudine, partim ex metu, & vix aliquid temporis his officiis sincere transmittit.

§. XLVI. His omnibus patrocinator falsitas, quae cujuslibet genio & ingenio hæc omnia relinquit, si modo actio externum habeat splendorem, sufficiat si modo civis illa expediat, quae ex pacto debet, & hinc superstitio summa, hinc tot erronea sententia circa cultum, nec non integram religionem. Ne mireris, quod vel millenae cultus externi formae & species sint, quia homines hic non agunt veritatis & virtutis amore, sed ex passionibus, affectibus dominantibus, ex imitatione consuetudine aliisque deperditis rationibus. Falsitates etenim cum sint innumerae, tot etiam actionum normae solent constitui. Quae tamen omnes & singulae sic sunt compositae, ut homini adulentur, & felicitatem affectando, summam afferant, miseriam; id quod effectus & eventus satis docet.

THES. XIV.

V.) Veritas paucitate exemplorum, falsitas insigni gaudet numero.

§. XLVII. Veritas cum ita sit comparata, ut interne moveat, & non nisi summo studio ac labore abs hominibus paretur, certe pauci animum ad illam appellant. Hæc enim est naturæ humanæ depravata indoles, quod extreme illa fugiat, quæ aliquid negotii faciunt, Natura sumus leves circa veritatis cognitionem, leviores circa examen, levissimi circa applicationem. Præpedimur adeo multis obstaculis, & certe non cuivis licet adire Corinthum. Unde evenit, ut adeo pauca sint veritatis exempla. Exspirasse nonnunquam plane visa est veritas; fuit tempus, quo vix theologica superfuit inter homines veritas, cum hominum plerique sese idololatriæ mancipaverint. Fuit ætas, qua omnis Philosophia occulta jacuerit, ut quicquid residui, inscribiis abditissimis terminorum scholasticorum bene latuerit. Illa etiam a Papicolis solet nostratibus objici spinosa quæstio, ubi ecclesia subtyrannico Paparum fuerit regimine, cui autem argumento præter alios innumeros vel FLACIUS solus occurrere potuerit.

§. XLIX. Paucitas itaque exemplorum animum plerumque stimulat, ut relicta veritate plurimis nos associemus. Memoria subvenit exemplum, ex Bibliis desumptum, nempe ex Joh. XVII. v. 47. & 48. ubi Pharisei stratiotas suos sine Christo captivando redeuntibus sic alloquuntur: *Seid ihr auch versühet? glaubet auch irgend ein Obrister oder Pharisæer an ihn:* quod argumentum eandem post se relinquit efficaciam, ac giganteum illud autoritatis præjudicium: Periculosum itaque est, veritati nomen subscribere, quæ omnium odio est exposita. Memini quod eadem ratione cum virtutum exemplis sit comparatum. Pauca sunt virtutum genuina paradigmata, & hinc fit aberratio, cum plurimi cæco impetu plurimos sectentur. Ubi illud etiam addiderim, quod illi, qui exempla veritatum exhibent, sint nonnunquam vilioris & abjectioris conditionis, nonnun-

nunquam ex infima hominum forte, id quod multos impedit, quominus huic abjectæ turbae sese affociant. Exemplum habes in persona Salvatoris, & Apostolorum, quod hanc deductionem accuratius æque delineare ac confirmare poterit:

§. XLIX. Falstas autem abundat exemplis, caterva & nubes testium pro falstas est. Quidquod martyria producant, miracula fingunt, antiquitatem & proscritionem prætendunt, divitiis & potentia eminent, pietatem singularem affectant, & felicitatem sine labore per compendia exhibent, Machiavellismo utuntur &c. Ille itaque, qui novit, quantum efficaciam exempla habeant splendida, facile dabit, multitudinem errantium alios allicere, & multum laboris esse præjudicium multitudinis superandi. Quare non inter simplicissimas hæc est referenda causa, cur errores facilius, quam veritas propagetur.

THES. XV.

VI.) Propagatores falstas malis utuntur artibus circa errorum communicationem & propagationem.

§. L. Historicum hoc est argumentum, quare ex historia etiam explicandum, ubi tamen generalia observes. Veritas cum sit simplicissima & planissima, eadem etiam ratione propagari debet. Hinc virtutes docentis luculenter Recentiores Logici exposuerunt, quorum inter sufficiat allegasse Thomastum, Buddeum, Gemzkenium & præcipue D.D. ÆPINUM in Logica P. II. Sect. XI. C. X. Præter quas adamante has notandas velim regulas. 1.) Docens veritatem non ad hominem, sed hominem ad veritatem accomodare debet, 2.) Methodo utatur simplicissima ad ingenium auditoris comparata. 3.) Per dogmata ad veram felicitatem auditorem deducere satagat. 4.) Emendet intellectum, & voluntatem ad obsequium flectat, 5.) Prius extirpare nitatur errores, quam alia superstruat dogmata. 6.) Superbiam omnibus hominibus connatam & ex philantia ortam exterminare omni-

bus annitatur viribus. 7.) Finem non solum possibilem, sed maxime probabilem constituat & optima ac [faci]a suppeditet media, 8.) Sint hæc domestica nec extra hominem & e longinquo petita :

§. LI. His præmissis examinet nunc æquus lector, num hæc falsitatis propagatores observaverint? Nam veritatem ad homines ac commodabant, & hominem non ad veritatem. Sume tibi Aristotelem, quem sane nisi ignorantes plane sint, omnino magni faciunt, & inter Philosophos saltem non infimum assignant locum. Erat fulgidissimus Alexandri Magni Præceptor, vir auræ aulicæ assuetus, temporibus apprime inferviens, hinc multum in Philosophia dabat affectibus, unde tot defectus in illius Philosophia morali. Quid quæso sunt illius semivirtutes, mediæ, & heroicæ? Sane a conditione hominum hæc desumpsit, cum virtus non nisi sit unica, & in puncto consistat. Malæ fuerunt omnino artes, quibus maxime illius seqvaces usi sunt, & hinc habes causam, cur Aristoteles adeo diu Monarchiam Philosophicam exereuerit.

§. LII. Vide sis methodum plerorumque Philosophorum, Symbolicam Agyptiorum, anigmaticam Pythagoreorum, & multas alias, quomodo hæc fuerint errorum & falsitatum pallia, nihilo tamen minus ob splendidam imaginum superficiem admiratores & sectatores bene multos numerarunt. Observes circa plerosque Philosophos veteres, num per dogmata sua veram procurare voluerint felicitatem? unde tot dissensiones de summo Bono. Plerique animam curabant, & abstractiones pro summo reputarunt sine, corpus minus curabant, machinam & mali habebant materiam. Vide hujus rei exemplum apud Aristotelicos, quod (a) S. R. D. D. BURGMANNUS exhibuit, apud Stoicas (b) BUDDEUS, & apud Platonicos (c) COLBERGIUM :

§. LIII.

(a) In dissert. de idea Systematis Phil. generali §. VII.

(b) In tribus dissertationibus de erroribus Stoicorum in Philosophia morali, quæ exstant in Analectis Phil.

(c) Im Platonisch-Hermethischen Christenthumb.

§. LIII. Quis quæſo Philoſophorum operam dedit, ut prius eradicarenter falſitates, vitia, & præjudicia, homini quaſi connata, antequam dogmata ad felicitatem ſuperſtruerent, ſane vix ullus. Ariſtoteles ſummum bonum conſtituebat in operatione ſecundum virtutem optimam & perfectiſſimam, ſed quæſo, ubi eſt idea iſtiusmodi virtutis reſidua, a quæ exemplari erit deſumenda? Crediderim, & perſuadeor omnino, nullum ad virtutem operari poſſe, niſi ſumma felicitate mentis jam gaudeat, quippe virtus non eſt medium ad illam, ſed potius illius effectus. Reliqui Philoſophi ad exercitia externa omnia exquiſite attemperabant, ſed vix deprehendere licet unum vel alterum qui docuerit, animæ defectus eſſe exterminandos. Plerique potius animam divinæ auræ particulam habebant, & corpus omnis mali machinam. Qualis demum erat finis Philoſophiæ gentilis? vel aſſimilatio DEI, vel *αποθεωσις* plenaria, vel honeſta, ſeu ſplendida potius, & a vulgo diſcriminata actio.

§. LIV. Hæc *βδελυγματι* qui penitius introſpicit, omnino deprehendet, quod ſint ſatis ſplendida, & eo omnino attemperata, ut animum quaſi magnetica vi attrahere valeant. Quibus etiam hoc accedebat, quod ſectarum autores malis artibus autoritatem ſibi conciliarent tantam, ut nomina illorum luminibus & numinibus poſt fata adſcriberentur. Addas his omnibus, quomodo malas ſuas artes contra veritatis obſectiones diluere ſategerint quomodo illam conviciis ſummis proſciderint: Habeas exemplum in pagano obſectatore KORDTHOLTI. Nec vi externa uti obliti ſunt, & ferro ac flammis opiniones falſas propagare haud erubuerunt: Habeas exemplum in principiis Papatus maleſanis. Curioſum demum, quod, propter veritatem mentiri, licitum eſſe multi falſitatis patroni autumaverint, quod eleganter præter alios docuit S. R. Abbas MOSHEMIUS (a). Quomodo ſuperſtitionis

D

(a) Diſſert. de Turbata per recentiores Platonicos eccleſia §. XXIII. ff. Helmſt. 1725.

tionis conditores sua placita & falsitates statuerint, exhibet DN. G. S. TREUERUS (b) & quomodo sanctitate tanquam vitiorum pallio usi sint idem (c).

THES. XVI.

VII.) Propagatores veritatis in communicando veritatem, optimis & simplicissimis incedunt mediis:

§. LV. Criterium boni docentis quando ex precedenti repeto, facili mihi est applicatio. Illustrabo autem causam ex historia religionis Christianae. Cujus doctores sub auspiciis muneris sui hunc sibi praefixum habebant scopum, ut dogmata introducerentur ad salutem, & hominum natura his fieret conformis. Quare nec affectuum nec passionum ratione habita omnibus, & singulis sine differentia, SPIRITUS S. gratia collustrati, veritatem proponebant, methodo utebantur, tum temporis recepta, Parænetica, sic tamen, ut PAULUS profiteri apertius possit. ὁ λόγος μου, καὶ τὸ κήρυγμα μου ἐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρώπινης σοφίας λόγος, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως (a).

§. LVI. Felicitatem intendebant internam, puta unionem cum DEO, & externam in conspectu DEI cum proximo obtinendam. Intellectum divino iubar & divinis dogmatibus imbuebant, ut largissimus effectus redundaret involun-

(b) In Dissert. de Superstitionibus conditoribus & propagatoribus.

(c) Dissert. supra citata: a quo ex promisso adhuc expectatur disputatio: de ignorantia & errorum palliis cujus, sic probe recordor, mentionem aliquando ad fecit.

(a) 1. Cor. II. 4.

voluntatem, quippe σωφρόνως καὶ δικάως καὶ εὐσεβώς vivere ἐπιβουλήν αἰώνιαν suos instituebant. Quare veterem hominem e-
xuerē, & novum induere impensius suadebant, Philavti-
am eradicabant, & ad hunc finem optima, quippe divina
suppeditabant media & adminicula.

§. LVII. Hæc quamvis sint altioris indaginis, illustra-
tionis tamen loco mihi sunt, quomodo omnis veritas debe-
at & possit propagari. Et supersunt etiam paradigmata ex
historia æque veteri ac recentiori, quomodo naturales veri-
tates ejusmodi ratione fuerint propagatæ. Et si etiam non
restarent, modus tamen & exemplar inde desumi potest quo-
modo veritates sint propagandæ. Verum cum hæc metho-
dus paucissimis hominibus ad palatum sit, desinas quæso
mirari, qui fiat, errores facile, veritates difficulter propa-
gari.

THES. XVII.

VIII.) Veritas viam quidem adfelicitatem
pandit, sed falsitas idem agere videtur:

§. LIX. Ex veritatis principiis actionem institutam
adfelicitatem viam pandere, res est clarissima. Quippe cer-
tum, quod a principis intellectus omnis dependeat actio.
Nulla datur felicitas nisi sit vera, id est habens essentiam si-
bi debitam & communicative bona sua in omnes ac singulos
transfundens. Hanc autem felicitatem cognoscere homo fa-
tagens, deprehendit illam in summo Numine, illiusque in-
timiori unionē, ex qua redundat summa animæ tranquillitas,
& reliqua attributa, quæ hominem felicem & summe
beatum reddunt (a). Verum non sine labore ad hunc deveni-
mus scopum, tot impedimenta felicitatis sunt, quot in ho-
mine defectus. Præterea quamvis Veritas luculenter viam
ad felicitatem monstret, cuius tamen minus licet, ut supra
jam posui, adire Corinthum. Via spinis est obsita, patien-
D 2 eligere

(a) Excellēt. G. S. TREUERUS in Oeconomia Systematis mo-
ralis Atheorum Cap. II. §. VI. Helmst. 1728.

stia opus est, labore & constantia. Hinc evenit, tam paucos eligere hanc ad felicitatem viam. Huic accedit quod felicitas homini paretur, quæ mentem, corpus & statum externum feliciorem reddit. Verum paucissimi mentis curam sustinent, in eo lubentius acquiescentes, quando fortunæ auram capeffere possunt.

§. LIX. Sed & nos poma natamus! falsitas idem molitur felicitatem crepat, *ευκλειαν*, voluptatem, honorem, aurum argentum affert, quæ sunt argumenta commoventia & conciliantia, quæ Herculeum etiam animum superare valent. Et præcipue si digitum intendas in gentilium Philosophorum falsa dogmata, omnino deprehendes, quod ambitio fax ex tuba illis fuerit, & quod maximum persuasi fuerint: Summum Bonum suis dogmatibus & speculationibus acquiri posse. Videas attributa, quæ Stoici a Sapiente suo requirebant, quam insignia splendida & divina comparant, inania tamen sunt: nihilominus catervatim assumebantur, quamvis alii illa riderent: (a)

§. LX. Contempleris quæso, qui fieri potuerit, ut Cynicorum sordida dogmata locum invenerint? quod Gnosticorum, Carpocratianorum &c. horrida dictu admiratores tamen invenerint. Sane viam adfelicitatem sese omnium optimam & certissimam designasse videbantur, & quidem, quam homo levi adhibita opera poterat assequi, & ubi licitum erat, omnia vitiorum genera prono impetu sectari, gratam palato voluptatem profummo bono constituere. Nec ulla est adeo falsa religio, quæ non summam constituat felicitatem. Nullum superstitionis genus, quod non bona largiora post hæc etiam fata largiter promittat. Hinc facilis argumenti ad thema applicatio.

THES. XIII.

IX.) Difficilis itaque via per veritatem, facilior per falsitatem hominibus videtur.

§. LXI.

(a) Celeb. Frid. GENZKENIUS Histor. Phil. p. 113 & hypocrisis illorum depinxit HORATIUS Lib. II. Sat. III.

omnis mali, sic imaginarius Spiritus divinus, & particula decerpta DEO sese purgare poterat a quisquiliis & fordibus corporis, & sic mens in essentiam divinam redire poterat (a): Erroneus plerisque infidebat conceptus, de assimilati-
ne DEI, plerique materiam, omnis mali originem, habebant; animam autem in carcerem materialem esse detrusam, & hinc eluctari debere, per ejusdem exercitia, quid itaque facilius quam felicitatis hostem subjugare, & sic adspirare ad pacem?

§. LXIV. Memini fabulæ, quæ Herculi lusa a Virtute & Voluptate, & maxime in hujus persuasionibus etiam deprehendo, quod faciliorem viam ad felicitatem sit promissa. Virtus tamen non adeo, quæ labores suscipiendos, conflictus exsuperandos vaticinata erat. Ex qua re egregie thesis mea confirmatur. Revera autem via per veritatem ad felicitatem non est adeo difficilis, quemadmodum depravata hominum phantasia illam sibi repræsentat, facilis bene esset, si modo a nostra parte omnia facta, tecta & integra essent:

THES. XIX.

X.) Mediis utitur veritas optimis falsitas autem partim spuris, partim splendidis.

§. LXV. Supra de veritate nuda & simplici egi, nec non de methodo Doctorum, qui vel veritatem vel falsitatem sibi propagandam sumserunt; ad ipsam veritatem in genere nunc digitum intendam, quæ utitur optimis mediis: & quidem Veris. Id est: ducit nos ad obligationem, quam DEO debemus in cognoscenda & applicanda veritate. Nam cum ille sit omnis veritatis autor, omnino etiam voluit, ut illam inquireremus, & in nostram converteremus felicitatem: quippe axioma hic firmum stat. Fac ut sis felix in examinandis illis veritatibus, quæ DEUS cognoscendas

(a) Vide BUDDÆI Exercit. III. Philosoph. de *καθαροῦ* Pythagoræ-Platonica in *Analectis* p. 363.

das tibi exhibuit. Præterea omnem rem penitus, solide & perfecte inquirere docet, & ex hac inquisitione praxin instituire.

§. LXVI. Pii etiam incedit mediis veritas, cum omnes veritates eo vergant, ut sensus & cultus DEO exhibeatur debitus. Veritas enim est operosa, quæ positus principiis introducere statim molitur praxin. Tota vero nostra actio in omnibus objectis est compositio animi ad voluntatem divinam. Hinc obligatio nostra conspicua: Sunt media pia, & Pii officia etiam introducunt. Accedunt etiam Honestæ, quæ Veritas adhibet, quorum vi ad internam animi rectitudinem adigimur, adeo ut nil vel credatur vel agatur, quod cum illa tantillum pugnat. Tendunt certe eo veritates, ut omnes actiones instituire discamus ex animo honesto. Iusta, Decora, utilia, Jucunda sunt media, quæ facile quis sapientiæ gnarus advertit.

§. LXVII. Falsitatis autem nunc & errorum videas media, quæ partim spuria partim splendida. Spuria sunt, liceat termino comparativo uti, cum nec ex animo pio & obligatione erga DEum proficiantur, animus adest, præjudiciis fasciatus & omni erroris genere imbutus. Cum non propter Honestum appetantur res, sed propter ambitionem, non propter Jucundum sed propter voluptatem. Non propter utilitatem sed propter avaritiam. Fiat nunc applicatio. Contempleris quæso plerorumque Philosophorum affectatam omniscientiam. Vide quam splendide Philosophi & Sophistæ nec non Rhetores mentiri potuerint? quali Symmate & splendida pompa merces vendibiles expositæ? Ne vero falsitati larva detraheretur, optimo sed fucato colore errores incedunt. Sophismata splendida ostendunt, sub specie religionis pleraque agunt. Honestum prætendunt animum, elegantes nonnunquam affectant mores Gratum sensum secum ferunt. At sunt omnino splendida verum spuria media,

§ LXIX.

§. LXIIX. Cape exemplum ex Syncretismo philosophico æque ac theologico. Falsitati adduntur restrictiones, limitationes, alius & quidem orthodoxus sensus, si quid periculi dogmatibus erroneis in esse videtur illud extenuatur, emolitur, melius explicatur, bona intentio laudatur, cognitionis imbecillitas prætenditur, unam quidem esse rem, multiplicem tamen modum cognoscendi, in verbis saltem esse defensum, homines esse hæreticos, qui innocentibus bellum propter levissimam indicerent causam. Retrospicens ad secundum jam post Christum natum seculum, a Neo-Platoniciis luculentum possum capere exemplum. Vide quam egregie Philosophorum veterum nonnulli tegere potuerint errores, adeo ut beatitudo illis fere fuerit vindicata. Qua de causa omnium instar elegantissime egit S. R. D. Abbas MOSHEMIUS disert. cit.

§. LXIX. Homines itaque cum sint, facile his mendaciis splendidis inducuntur. Memini, quod celeberrimus quidam Nostratum Theologorum de famigerata quadam secta pronuntiet, quod tribus L. Symboli loco utantur, nempe: *Liegen, Lästern, Leugnen*. Id quod sane circa omnem falsitatem fere contingit, efficaciores sunt errores apud depravatos homines quam veritas. Splendidiora quamvis minus solida, falsitatis quam veritatis media:

THES. XX.

XI.) Exercitia veritatis sunt rariora falsitatis autem frequentiora & splendidiora.

§. LXX. Veritas occupatur, circa omnes illas res quæ in nostram felicitatem influxum habent, & cum inter illas etiam minima reperiantur, eandem applicationem & industriam exigit ibi veritas, ac in rebus maximis. Præterea simplici ratione sine ulla affectatione & ostentatione Veritas circa rem occupatur, acquiescens libenter, quando scopum possi-

possibilem & probabilem obtinuit. Constante etiam rei inhaeret, & hac semel cognita ab illa ne latum unguem discedit. In pectore etiam veritas potius domicilium occupat, quam in foro.

§. LXXI. Limites simul cognitionis veritas suppeditat, & multa adhuc superesse deprehendit, quæ supra nostrum captum sunt posita. Applicat demum genuinus sapientiæ cultor veritatem omni data occasione, tanta tamen modestia, quanta unquam fieri potest: Prudentia infimul utitur circa veritatis communicationem, tersam nimirum adhibet dictionem atque nitidam, methodum optimam, non autem omnibidem demonstrationes affectantem. Efficaciter se movet ad commoventium, nunquam vi externa, ferro & flammis utitur. Hac sunt pleraque veritatis exercitia, cape tibi nunc exemplum a primitivæ ecclesiæ doctoribus, quam pie veritatem exercuerint.

§. LXXII. Opposita nunc juxta se posita eo magis elucescunt. Splendida & frequentiora exercitia præ se fert falsitas. Minima hic non curat Prætor. Rerum divinarum & humanarum est Philosophia scientia, vide superbiam: nam ex Philosophorum Græcorum fastu hanc esse ortam definitionem per suadeor, quamvis quadantenus sano in sensu possit explicari: Theoretica digniora videntur Pseudo-Philosopho quam Practica, dum hæc vulgo sunt relicta. Metaphysica e. g. est omnium scientiarum Regina, quæ reliquis palmam præripit. Abstractionibus, contemplationibus, speculationibus Ideificationibus delectari, res est digna Philosopho. Mens evahitur a rebus sensualibus & ad divina unice evahitur. Turgida & generosior videtur methodus, quæ ut splendida sit, appellatur divina, encyclopædia, aurifodina, Ars artium, ars magna, demonstratio, & methodus mathematica. Res nulla superest in rerum universo, quæ non ad modulum nostræ cognitionis examinari & exhauriri possit! Tanta confidentia obruditor opinio quanta impudentissimus solet, quæ tamen vix possibilitatis gradum habet.

E

§. LXXIII.

§. LXXIII. Restant plura falsitatis exercitia: Erroneam sententiam cum erronea commutare minus pudet. Divinas etiam nonnunquam crepat falsitas inspirationes. Ubi vis locorum protruditur tanta cum superbia & ostentatione, ut montes parturire videantur: Omniscium præterea decet esse Pseudo-philosophum, sesquipedalia verba eructantur. Calumniare præterea audacter, semper tamen aliquid hæret, hamo etiam capiuntur pisces, & si desunt vires, agitur cuniculus, si adsunt, ferro & flamma falsitas propagatur, maxime spiritus persecutionis ejusmodi homines vexat & cruciat, ut continuis vociferationibus & persecutionibus veritati repugnent, & quidem ardor furor & fervor pro DEO & patria susceptus videtur.

§. LXXIV. Hæc sunt exercitia & splendida falsitatis vitia. Nunc arrigit Pamphilus aures, hiante ore surgit Davus, Omnia ex tripode dicta sunt. Cum itaque homines his larvis detineantur, & his spectris se illudi patiantur, desine mirari: falsitatem facilius propagari quam veritatem: scruteris nunc quæso genium vulgi, & vide, quomodo his exercitiis mirum in modum delectetur, a veritatis autem placidis exercitiis plane abhorreat. Intimius spectes muliebrem pleborumque hominum animum, quam facile his fascinis irretiatur. Siste tibi Juvenum indolem, qui ejusmodi assidens diligenter Doctoribus, sputum illorum lambunt & horum insistere vestigiis honorificum habent:

THES. XXI.

XII.) Adminicula ad veritatem ardua, ad falsitatem vero facilia & commoda habentur.

§. LXXV. Veritatis dantur adminicula, quæ partim a nobismet ipsis, partim extra nos proficiuntur. Illa sunt sedula applicatio, viva objecti representatio, constantia nullis difficultatibus interrumpenda, ardor in extinguibilibus scrutandi & ulterius progrediendi, otium abs rebus aliis, amor erga veram

veritatem, continua actio &c. Extra nos sunt adminicula: optimorum librorum lectio & conservatio, viva & solida doctorum institutio, conversatio cum viris eruditis, peregrinatio erudita, continua experiendi alacritas, observatio Phœnomenorum perpetua:

§. LXXVI. His omnibus falsitas indiget, & saltem non eadem utitur ratione, quippe cum homo infantia & auctoritatis sit præoccupatus præjudiciis, minus animum ad rem applicat, sed hic, sic ille scripsit, a cuius dictis discedere nefas est. Objecta præterea infelicitatis multis involuta palliis vive sibi nunquam repræsentat, sed superficialiter cognoscit, fluctuat animus perpetuo, languescit, alget, aliis negotiis impeditur, librorum lectioni minus vacat, aut quo minus legat a falsitatis doctoribus impeditur. Parum requiritur a falsitate, sufficit, si in tramite calcato subsistas. Doctorum equidem adest institutio, sic tamen comparata, ut quid proponatur, cum præjudiciis instilletur, fides nonnunquam sufficit carbonaria, & cognitio implicita, stratagema est doctorum, ne peritior discipulus quam Magister ipse evadat. Impediunt iidem ne aliorum sequentent discipuli scholas, monopolium sibi comparant, argumenta ab odio ducunt. Et cum torpor homini quasi naturalis, haud curat animus res extra se positas. Exemplis hæc omnia ex Papiamo & gentilissimo petitis luculenter illustrare possem. Verum prudens lector facile inveniet etiam ex hoc momento, quomodo falsitas veritati palmam præcipiat.

THES. XXII.

XIII.) Veritatis præmia homini non sunt adeo grata quam falsitatis

§. LXXVII. Præmia veritatis minus splendida sunt: quippe consistunt in solida scientia rerum ad felicitatem pertinentium, sapientia: seu dijudicatione rerum bonarum, ac malarum, prudentia. Seu modo communicandi & defendendi,

dendi veritates. Ex quibus enascitur vera eruditio, & applicatio illius ad felicitatem, in qua homo subsistit, intima gaudens animi tranquillitate, sufficientia utilium rerum. Hæc veritatis dogmata tendunt in offenso pede ad applicationem, quæ adeo grata est, ut omnes nobis res conciliet. Gaudet homo de illis, commendationis summæ instar sunt. Adspirat etiam per illa ad honoris & vitæ felicis fastigium. Sapientis demum Philosophi, Theologi &c. nomen & omen sustinere potest.

§. LXXIIX. Verum vix decimo hæc omnia ex voto contingunt: quem admodum Virtus friget, sic etiam Veritati evenit. Non omni locorum veritas hospitium invenit, honores sunt parci, gradus sublimes, Paupertas plerumque veritatis subinde comes solet esse. Hinc fit, quod odium veritatis pariat, martyres nonnunquam pro veritate dantur. Vide imagines Apostolorum, & ex historia phil. vel unicum Petri Rami exemplum funestissimum. Contendunt invicem Veritas & falsitas, hæc eo nititur, ut illius supprimat caput, & illam radicibus extirpet.

§. LXXIX. Falsitatis autem videntur & sunt præmia eximia, & splendida. Hominum captatur benevolentia, honoris culmina attinguntur, medio digito monstratur, & dicitur hic est. Quiete, otio, & pace abundat, imaginaria gaudet felicitate, omnes affectus & passiones prædominantes hic sitim ex plere solent. Paucis: nil deest illi ad summam felicitatem, & fictam perfectionem.

THES. XXVII.

Superfunt alia hujus rei argumenta sed in præsentiarum hæc sufficiant.

§. LXXX. Sane vix exhauriri hæc causa potest, efficacia est errorum pro subjectorum varietate mirifice diversa. Ideam itaque hujus rei saltem exhibui, & prolixius exemplis inhære potuissem, nisi limites academici exercitii trans-

transgredi, minus commodum mihi fuisset visum: Mireris
 itaque saltem mecum sub fine, nihilo tamen minus verita-
 tem contra falsitatem huc usque in diem superesse; scruteris
 causam, & luculenter palpabis, quod providentia divina
 circa Veritatem omnem largiter sit occupata. Hinc confi-
 dentius veritatis defendendæ spartam in te suscipies: & con-
 tra falsitatis doctores bono cum DEO obtinebis. Fac de-
 mum continuam hujus causæ applicationem ad præsentem
 religionis nostræ genuinæ statum & conditionem, quam
 equidem tenuem & afflictam tot factis invenies, quæ ta-
 men, cum sola & unice vera sit, subprovidentia etiam divina sar-
 ta & integra persistit. Vale benevole lector, & faveas te-
 nellis nostris conatibus. DEUS autem in omnem nos
 clementer deducat veritatem, ut felicitatem obti-
 neamus omnigenam, & optimo
 gaudeamus.

F I N E .

CLARISSIMO ATQVE ORNATISSIMO
DOMINO LÜDERS,

AUDITORI & AMICO DILECTISSIMO,

S. & O.

JO. CHRISTIAN BURGEMANN, D.

Pessime se aliosque traducunt, qui, dum annos irreuocabiles, menti in Academiis perpoliendae bonisque literis excolendae destinatos, tam negligenter perdunt, quam comperationibus vanaeque cum sexu sequiori consuetudine consumunt, testimoniis publicis a doctoribus suis vel blande emendicatis vel callide extortis, desperatis rebus suis subuenire se posse, credunt. Quid etenim aliter lucrantur, quam, ut, glaucomate suis obiecto, animum ad quævis mala obfirmant, adiumque sibi ad honores vel omnino praecludant, vel difficilem saltem reddant. Suarum melius satagunt rerum, qui, praestigiis istis damnatis, vitae genus litteratum decens consecantur, laudemque, quam ambire quandoque sine crimine licet, operis laude dignis acquirere sibi connituntur, nil intentatum relinquentes, quo animus subigatur, & ad praeclara quaeque formetur. Doctrina namque & virtus adscito colore non indigent, sed nativa dignitate se commendant, & non minus quam facies accensae suas emittunt scintillas, quae aliorum animis repente se insinuant, eorumque adfectum & præconia vitro eliciunt & in nos deriuant. Ipse hoc non dissimulaveris, CLARISSIME DOMINE LÜDERS, qui eo plura aliorum elogia, eoque

eoque ampliorem semper adfectum TIBI conciliaſti
quo diligentiore & modestiore ſive in patria ſive
in hac Vniuerſitate TE exhibuiſti. Ea enim lauda-
tiſſima TIBI ſedet opinio, non eminentis ſuffragiis, ſed
propria doctrina & virtute laudem parari veram:
quam vt alias, ita & in Collegiis variis, tam Philoſo-
phicis quam Theologicis attentione & ſedulitate Teu
luculenter mihi ſignificaiſti. Nil itaque ſubiungan-
dum eſſe reor, quam, vt TIBI Praefide Praecellen-
tiſſimo DOMINO M. TWIETMEYERO, Fautore
& Amico meo iucundiſſimo, cui ſtudia Tua tam pro-
paedeumatica quam altiora plurimum debent, cathe-
dram conſcenuro Academicam, animitus gratuler, &
ſucceſſum propoſiti adprece exoptatum. Faxit ſu-
preum Numen, vt a ſedulitatis, veritatis & virtu-
tis tramite nunquam deſlectas, quo Eccleſiae praefi-
dio, Tuiſque ſolatio aliquando exiſtas. Scribeb. fe-
ſtinantiſſime d. x. Julii A. C. ciorccxxx.

Quantos jam TIBI quaeris clariffime LÜ-
DERS

Doctrinae flores, pagina docta docet:
Quod vera a falſis acriter diſcernere poſſis
Quam confeciſti, pugna aperit, ſolide.
Virtutem talem næ! præmia lauta manebunt,
Dextra quæ larga Jova parata dabit.

Hæc præſtantiffimo Dno. Reſpondenti
gratulaturus ſcripſit

M. C. H. EYLLER.

ſ

ſch

Ich erinnre wehrter Liders mich sehr offte je-
ner Jugend,
Welche ich in Lunæburg hab vergnüglich zugebracht,
Wo vornehmlich DEINES Vaters Liebe und
der Mutter Zugend,
Sich umb mich als einen Frembden ungemein ver-
dient gemacht.
Da Sie DICH nebst DEINEM Bruder meiner
ersten Hand vertrauten,
Und mit tausend Höflichkeiten meinen schlechten
Dienst erseht;
Wie nach dem auf diesem Grunde andre noch weit hö-
hers bauten,
So hastu nach reiffen Jahren mich im Varn-Athen
erseht.
Da Du denn zu meiner Seiten ein getreuer Freund
gewesen,
Ich wolt DICH Timoth' wol nennen? Doch
ich kan nicht Paulus seyn,
Indes muß ich von DIR rühmen das Du Fleiß und
Müh erlesen,
Und sonst trifft bey DEINEM Wandel das be-
kandte Sprichwort ein:
Inter pone tuis interdum gaudia curis.
Da Du denn mit frohen Schritten heute zur Catheder
gehst,
So bemühe DICH mit Ehren unsern Mufen
darzuthun,
Wie Du mit gelehrtem Wissen und geübter Zunge stehst
Und DEIN Ruhmbesißner Eyfer solle hiebey
nicht beruhn. Gottes

Gottes Hand geb seyn Gedeyen fernerhin zu den Ge-
schäften,
Wandle so auch wahrer Tugend als den freyen
Künsten nach.
So wird man an DEM Gemählde künfftig diese
Aufschrift hefften,
Dieser war der Weißheit Liebling; die zu Tugenden
ausbrach.

Hiermit wünschte dem Herrn LÜDERS seinem geehrtesten
Eiſch-Genossen, Auditori und jegigem Respon-
denten zur gegenwärtigen Disputation Glück
der PRÆSES.

Philosophia felicitatem humanam acquirit, con-
feruat, promouet, augetque. Hinc recte tan-
quam regina, siue mater coeterarum scientia-
rum veneranda. Si vnanimi consensu orbis literati
talis praedicatur scientia, quid de eius contemtori-
bus iudicandum? Hi, vel Pseudo-Philosophi, vel sum-
ma, eaque incurabili mentis aegritudine laborant.
Sine ope, siquidem & adiutorio huius nostrae regi-
nae, nec ordinate, nec conueniente modo studia
nostra pertractare possumus. Si vero illam vili pen-
damus, qualis est futurus euentus? Via arduosa in
qua retro magis, quam ante gredimur. Recte igitur
eruditus quidam, nescio quis, ita scripsit: *Vi-
treum vas lambimus, pultem, id est, perfectissimam re-
rum cognitionem non attingimus*, quando literis nec or-
dinate, nec conuenienti modo incumbimus. Exem-
pla TVA erudita, praesertim vero praesens istud
specimen philosophicum, dant testimonia, auxilio
philosophiae, TE non in composita, sed ordinate,
non interrupte, sed vna ferie operam dedisse litte-
ris.

ris. Hanc ob causam TIBI, Amice aestumatissime, hac de re gratulor, optans a DEO T. O. M., vt non solum magnis TVIS in re Philosophica, sed etiam & aliis scientiis, profectibus, DEI gloria, ecclesiae commodum, charissimae Patriae salus augeatur. Vale.

NOBILISSIMO

Disputationis huius Respondenti, Amico, & comilitoni suo suauissimo, gratulaturus, & applausurus, pauca haec adicere, iisdemque vltiori illius affectui se commendare voluit,

Eximii Respondentis

obseruantissimus

CHRIST. GOTTL. DANNHAVER, Hannov.
L. L. C.

SS Ancher kahlter Stümper eilt, voller Hoffahrt
zur Catheder,
Der doch mehr den Tacitum als Philosophie versteht,
Von DIR, angenehmer Freund, weiß und glaubet schon ein jeder:
Daß DEIN Weisheit reicher Sinn nicht mit
DEIN Verhalten wird der Welt dieses augenscheinlich zeigen,
Hilft mein Wünschen, wird DEIN Ruhm an den
Sternen Ercker steigen.
Mit diesen Zeilen begleitete den Herrn Respondenten seinen wehrten Freund und Bruder zur Catheder

J. F. AUGUSTINI, Soltqu.

S. S. Theol. & Phil. Stud.

✻) () ✻

Rostock, Diss., 1728-32

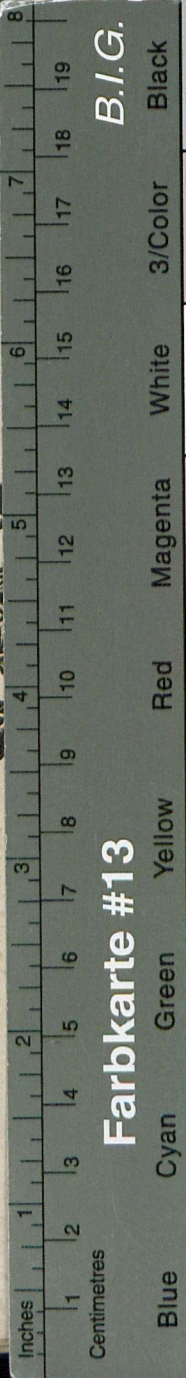
f

VD18

5b.

B.I.G.

Farbkarte #13

Vob. 2 P. 21

1730, 4.

11

RTATIO PHILOSOPHICA
SISTENS CAUSAS
CUR

DRES & FALSI-
TES FACILIUS
QVAM

AS PROPAGENTUR
QVAM

TRINUNIIUS AUSPICIIIS
ET

U AMPLISSIMÆ FACULTA-
IS PHILOSOPHICÆ
COMMILITONUM CONFLICTUI
EXPONUNT

PRÆSES
HANN. HINRICH.
WIETMEYER,

ROSTOCHIENSIS,
ET RESPONDENS
N JACOB LÜDERS,

PHIL. & S. S. THEOL. STUD.
AUDITORIO MAXIMO
ANNO MDCCXXX. D. JULII

ROSTOCHII,
ADLERI, SEREN. PRINC. & ACAD. Typogr.

